

Avsnitt 99: Språkstörning och konsekvenser för lärandet

SPEAKERRÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden *Lika Värde* förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan. Om du vill veta mer om SPSM och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats spsm.se och följ oss i sociala medier. Fler avsnitt av podden *Lika Värde* hittar du på spsm.se och där poddar finns.

SARA: Vad innebär språkstörning och hur påverkar det lärandet? I det här samtalet ska vi ta upp vad skolan behöver veta och göra för att elever med språkstörning ska få rätt stöd. Och det då med målet att de ska få möjlighet att nå utbildningens mål. Jag heter Sara Hamrén Håkansson och jag är kommunikatör på SPSM. Och dagens gäster är Anna Eva Hallin, logoped och forskare vid Karolinska institutet, och Mia Walther, rådgivare på SPSM:s resurscenter Tal och språk. Varmt välkomna till det här samtalet.

ANNA EVA: Tack så mycket.

MIA: Tackar.

SARA: Ja, men Anna Eva, din inriktning är ju språkutveckling och språk-, läs- och skrivsvårigheter

hos elever. Och du föreläser bland annat om samarbete mellan lärare och logoped. Och så har du skrivit några böcker om språkstörning som vänder sig till lärare i förskola och skola. Vad var det som väckte ditt intresse för språkutveckling och hur det påverkar lärandet?

ANNA EVA:

När jag blev klar som logoped då för ... nu för ganska länge sen, 2007, så var mitt första jobb att göra läs- och skrivutredningar på Danderyds sjukhus. Och då är det ju elever som kommer med läs- och skrivsvårigheter, ofta med frågeställningen dyslexi. Det jag upptäckte då när jag började jobba med det här var att det var en ganska stor andel av de här eleverna som också hade språkliga svårigheter och vissa med så stora svårigheter att man kunde konstatera att det var språkstörning. Och jag blev väldigt intresserad av det här, både för att jag märkte att språkstörning hos barn och unga i skolåldern inte alltid märktes när man bara samtalade med eleven, utan man behövde liksom gräva djupare. Men också i samtal med elever, föräldrar och deras lärare, det här att det verkade svårt, hur ska man göra, hur ska man få till det i skolan. Och då kände jag att det här vill jag lära mig mer och jag vill kunna bidra till det här fältet, så att då blev det här mitt intresseområde och så det som jag sen doktorerade inom.

SARA:

Ja, men vad intressant. Ja, men Mia, kan du berätta lite kort om din roll som rådgivare på ett av myndighetens resurscenter? Vad arbetar du med?

- MIA: Ja, jag jobbar ju då på resurscenter Tal och språk och jag jobbar i huvudsak med information och utbildning. På resurscenter så är vårt huvuduppdrag utbildning. Då har man möjlighet att få det om man misstänker att man har ett barn eller en elev som har grav språkstörning, så kan man få en specialpedagogisk utredning som är tvärprofessionell, logoped, rådgivare och rådgivande, vi är ju specialpedagoger, och psykolog. Gör man en tvärprofessionell utredning där syftet är att ge rekommendationer till förskolan eller skolan om hur man kan arbeta för barnet, eleven, på både individ-, grupp- och organisationsnivå.
- SARA: Ja, men innan vi går in då på hur språkstörning påverkar lärandet så tycker jag att det är bra om vi kan klargöra lite vad språkstörning är och vad det innebär. Och ibland pratar man också om språklig sårbarhet. Och hur hänger det här ihop, är det samma sak eller är det olika saker och så vidare? Anna Eva, hur förklarar du språkstörning?
- ANNA EVA: Jag brukar förklara språkstörning med att det är en medfödd svårighet att lära sig sitt eller sina modersmål i samma takt och på samma sätt som jämnåriga personer. Hos de allra flesta så påverkas både uttrycksförmåga, till exempel formulera sig eller hitta ord, och förståelse. Och språkstörning är en ... Det är en varaktig funktionsnedsättning, det betyder att den finns med hela livet, den försvinner inte, men den förändras över tid. Så det är klart att en

språkstörning hos ett barn i förskoleåldern, där också svårigheterna kan vara mer tydliga jämfört med jämnåriga, inte ser ut på samma sätt som i skolåldern och uppåt och hos vuxna. Och i relation till språklig sårbarhet så är ... Språklig sårbarhet är ingen diagnos, utan språklig sårbarhet är någonting som man kan vara i när de språkliga kraven i omgivningen överstiger ens egen förmåga och man inte får tillräckligt med stöd. Och har man språkstörning, då har man en ökad risk att hamna i språklig sårbarhet, framför allt i skolmiljön som är väldigt språkligt krävande. Vi har ... Språket för lärande innehåller ganska mycket abstrakta ord, ny kunskap som man lär sig genom språket och ställer stora krav både på att förstå och uttrycka sig med språk. Så man kan säga att språklig sårbarhet är mer som ett ... Det är lite som ett paraplybegrepp där språkstörningar är en anledning till att man kan hamna i språklig sårbarhet, men det finns andra anledningar också.

SARA: Finns det en risk att det kan handla om något annat än just språkstörning?

ANNA EVA: Precis som jag sa i början så finns det alltid att språkstörning hos lite äldre barn och ungdomar att det hörs tydligt på talet eller när man bara pratar med en elev, eftersom språkutvecklingen har kommit en god bit på väg. Utan svårigheterna av den språkliga sårbarheten kanske mer uppstår i till exempel läs- och skrivuppgifter, att man inte förstår det man läser eller det blir väldigt svårt att skriva och formulera sig. Eller

att man inte hänger med i genomgångar i skolan till exempel. Och det här gör ... Eftersom det inte alltid hörs på talet så finns det en risk att de här eleverna flyger lite under radarn i klassrummet och också att man kanske tänker att nej, men det handlar om koncentrationssvårigheter. Om man sitter och hela tiden inte förstår och inte hänger med i skolan så kan det leda till till exempel att man verkar okoncentrerad, man har svårt att sitta still eller andra symtom som vi kanske mer associerar med till exempel koncentrationssvårigheter, fast det är de språkliga svårigheterna som ligger i grunden. Så att det är på det sättet en lite lurigare funktionsnedsättning kanske än andra av de vanliga utvecklingsneurologiska eller utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningarna som förekommer hos barn och ungdomar.

SARA:

Ja, men tack för den förklaringen och det där visar också att det kan vara lite svårt då som lärare eller förskollärare att upptäcka var i svårigheterna består och vilka insatser man ska göra då för eleven. Man kanske gör helt fel saker om man tror då till exempel att det är koncentrationssvårigheter eller något sånt. Men vill du tillägga något där, Mia?

MIA:

Nej, men jag tänker också att någonting som vi ofta får frågan om, det är om det kan vara en intellektuell funktionsnedsättning till exempel. Och det är just det här att det är så klurigt att ta reda på vad som är vad, men man kanske behöver ha några olika par glasögon och testa sig fram just för att många utav de här

eleverna har ju också enorma styrkor. Och då gäller det att hitta dem så man har det att utgå ifrån när man både ska se vad vi behöver göra men också vad som är svårt.

SARA: Ville du tillägga någonting till det, Anna Eva?

ANNA EVA: Ja, jag skulle också vilja säga eller betona kanske att gruppen elever med språkstörning är en heterogen grupp, det vill säga det skiljer sig väldigt mycket från person till person och elev och elev, hur språkstörningen kan se ut och ta sig uttryck. Och Mia nämnde ju att resurscentrum är ju till för lärare till de elever som har det som kallas för gravspråkstörning. Och grav språkstörning, det är en gradering och det är ett juridiskt begrepp och det innebär att det man har ... Jämfört med jämnåriga har man väldigt stora svårigheter inom många delar av den språkliga förmågan. Och man brukar ... Det är lite svårt att uppskatta hur många elever det rör sig om men det kanske handlar om 1-2 % av alla elever som har det som klassas som grav språkstörning. Den större gruppen med språkstörning, det, om man tittar på internationell forskning, rör sig om 7-8 %. Så ungefär två i varje klass, en till två elever i varje klass. Och precis som vi just sa och som Mia just sa, att det finns ingen korrelation med intelligensförmåga här, utan det finns hela spannet och många elever med språkstörning har andra styrkor som man så klart behöver bygga på. Så jag tror att det är en viktig ... När vi pratar om språkstörning och insatser vid

språkstörning så blir det väldigt viktigt att se eleven och just den elevens styrkor och utmaningar, både språkligt men också inom andra områden.

SARA: Det låter som en stor utmaning det här, tänker jag, för förskolor och skolor och kanske framför allt då för skolor när man har kommit en bit på väg i sin språkutveckling och det kanske blir ännu svårare att se vad som är vad då och vad eventuella svårigheter beror på. Hur hittar man då rätt stöd, ska man göra flera kartläggningar eller ska man testa sig fram eller har ni några råd där? Mia kanske har något.

MIA: Ja, men jag tänker att kartläggningen är väldigt, väldigt viktig. Att göra en pedagogisk kartläggning för att ja, men precis som vi pratade om, plocka fram de här styrkorna som eleven har och också se vad som är svårt, jag tänker i skolan är man ... tidiga skolåren, det kan bli ganska tydligt att läsningen, skrivandet brukar vara ett ganska stort problem. Man måste jobba mycket med de här delarna, då måste man också se vad är det för ingång vi ska gå in med, vilka svårigheter är det och vilka styrkor kan vi bygga vidare på.

ANNA EVA: Här skulle jag vilja lägga till ett till lager, inte bara undervisning men också lärarens egen språkliga medvetenhet och medvetenhet om språket man själv använder. Så här är ju det här skolspråket och språket för lärande är mer komplext, abstrakt, det är många ord, det är olika texttyper och det kan vara ganska mycket information och språk samtidigt. Och det här

är någonting om man har en typiskt språkförmåga är det här att prata på eller läsa och skriva är någonting som man gör ganska automatiskt, och det går inte automatiskt när man har en språkstörning. Så det här att till exempel anpassa tempo, använda olika typer av visuella stöd, alltså den typen av stöttning i lärmiljön och framför allt i olika mer språktunga aktiviteter blir viktig. Och då behöver kartläggningen också innefatta vad är det för språkliga krav som ställs på barnet eller eleven, och det här gäller även förskolan. Här kan det till exempel vara så att en mer språktung situation som bokläsning eller en samlingssituation kan bli särskilt utmanande för ett barn som har en försenad språkutveckling eller en språkstörning. Och då kan man där okej, här är det mycket språk, hur kan vi stötta det eller hur kan vi hjälpa barnet att vara delaktig och delta även om barnet inte är riktigt på samma språkliga nivå som sina kompisar.

SARA:

Precis. Nej, men jag tänker att nu kom vi in ganska mycket på undervisning och jag tänker det är precis ... För att kartlägga vad som behövs så behöver vi se vad är det jag gör som pedagog, vad är det jag tittar på, jag tittar på den sociala kompetensen, den sociala lärmiljön, jag tittar på den pedagogiska lärmiljön och jag tittar på den fysiska lärmiljön och vad är det i det som jag kan jobba med. Och tittar man utifrån det språkliga så finns det många stödverktyg som vi kan använda oss av om vi har ... Jag menar, lärare behöver ju ha den kompetensen att se det här, vad är det för ... som du säger, vilka krav ställer jag,

vad är det jag ska lära ut, vad är det jag sen ska bedöma. Hela den här planeringen behöver man ta från början och titta på utifrån kartläggning och utifrån hur det fungerar för eleven. Och där kommer alla de här stödåtgärderna in med jobba med strategier som lärare, att liksom se ... Och även i förskolan. Barnet ska kunna eller eleven ska kunna känna igen sig när man kommer in i förskolans miljö, vad är det jag ska göra, med vem, hur går det till, i förskolan har man ofta samlingar, de kan se ungefär likadana ut. Jag tänker mig det finns ju en del såna där generella, typ precis som du sa, långsammare taltempo men också använda mycket visuellt stöd, bilder, filmer, använda sin egen kropp som pedagog för att visa och vara tydlig. Vad är det jag ska göra här nu, ska jag ge en instruktion, ja, då behöver jag kanske vara mer kortfattad än om man ska jobba mer med själva språket och lärandet. Och vi måste också se så att vi har barnet och eleven med oss så att det har förståelse för det vi pratar om. Jag vet att elever ... Jag gjorde något sånt här test på elever för x antal år sen, och det vanligaste svaret jag fick som de beskrev, lärare, det var att vi pratar alldeles för mycket. Och det tror jag gäller förskolan också, det här gällde ju skolbarn, och jag tänker att det är så, vi pratar och pratar och pratar. Vi ställer en fråga, vi väntar inte på svaret, utan vi babblar vidare i stället för att ja, men lite lugn och ro och en sak i taget. Jag tycker strukturen är otroligt viktig, lite som ett paraplybegrepp för det här passar faktiskt alla, struktur mår alla bra av men för de här eleverna är det ju nödvändigt.

SARA: Men hur ser det ut för eleven då, hur påverkas själva lärandet av att man har en språkstörning?

ANNA EVA: Vi har redan varit inne lite på det men jag tänker att språket är ju det främsta verktyget för lärande. Om man inte själv har språkstörning så blir det ganska svårt att föreställa sig också hur det är att inte ha tillgång, full tillgång till språket som ett verktyg för lärande. Och det är där det här med både stöttning och explicit undervisning om delar av språket behövs för att både hjälpa till med språklig utveckling och själva lärandet i olika ämnen. Ja, har du inte lika stort ordförråd som dina jämnåriga och det kanske är något ord i varje mening som du inte kan eller som du är osäker på, det är klart att det blir jättesvårt då att komma ihåg vad personen säger och bearbeta och förstå och göra informationen till sin egen. Att ha en språkstörning påverkar också alltid läsförmågan, det vill säga att förstå det man läser. Och läsning, framför allt högre upp i åldrarna, blir ju också en väldigt viktig del i lärandet, så här har vi också att eftersom läsförståelsen är nedsatt så blir det mycket svårare att ta in kunskap på det sättet.

Här vill jag också nämna skillnaden mellan språkstörning och dyslexi. Språkstörning och dyslexi förekommer ganska ofta samtidigt men inte alltid. Dyslexi, då har man svårt med den tekniska delen av läs- och skrivförmågan så att man har svårt att läsa ut ord snabbt och lätt och att automatisera själva avkodningen. Och man har också ofta stora

stavningssvårigheter. Om läsning går väldigt hackigt och långsamt och man läser fel och så, då kommer det påverka läsförståelsen för att det tar jättemycket energi och jag kanske gör felläsningar som påverkar läsförståelsen negativt. Men har man dyslexi men ett bra ordförråd och en bra språklig förmåga, då kan man ju till exempel lyssna på en box i stället. Och har man gått runt den här svårigheten med avkodning och man kan ta in informationen som står i texten via ljudet i stället.

Om man har en språkstörning utan dyslexi, då kan man ofta läsa med flit. Det är vanligt att det tar lite längre tid att knäcka läskoden vid språkstörning men det finns ... Ungefär hälften av de med språkstörning, de läser med flit, så det hörs inte när man läser att man har svårigheter. Men beroende på så klart textens svårighetsgrad och så så för att man har språkliga svårigheter, med ordförråd, att förstå formuleringar, mer abstrakt språk, så blir det svårt med läsförståelsen. Och för läsförståelsesvårigheter vid språkstörning, då hjälper det ju inte att lyssna på boken, för det är inte det som är själva problemet, det är precis samma språk när du lyssnar till texten som när du läser själv. Så här behövs det mer stöttning, jobb med förförståelse, med att gå igenom svåra ord i förhand, med kanske olika lässtrategier, ta hjälp av bilder, få titta på en liten film innan. Den typen av strategier snarare än att en inläst text hjälper. Men jag tänker framför allt för äldre elever så är ju ... hur språkstörning påverkar lärandet är just mycket svårare

att ta till sig information via text, för att det är språkligt svårt. Och det blir också svårt med ... Till exempel längre genomgångar i klassrummet kan ofta vara en utmaning också eftersom det är ... här kommer det väldigt mycket skolspråk, mycket information på en gång i ett tempo som ofta är för snabbt för att hinna bearbeta den informationen.

SARA: Men vad är då viktigt att tänka på och förbereda sig för i förskola och skola och även i vuxenutbildning?

ANNA EVA: Ja, det finns ju många saker man kan göra och så klart så måste man hela tiden se till den individuella eleven och hur det ser ut i ens eget klassrum och i det sammanhang där man befinner sig. Men den första delen är att i så stor utsträckning som det är möjligt ge alla elever stöd att utveckla en god läsförmåga, så att i tidigare åldrar verkligen jobba med att strukturerat undervisa om kopplingen mellan ljud och bokstav för att elever ska knäcka koden, parallellt med mycket arbete med språk och boksamtal och allt det här språkliga som behövs runt omkring. För om en elev med språkstörning kan få knäcka koden och ändå ha tillgång till texten så är text också ett väldigt bra visuellt stöd och stöd för minnet, att kunna skriva ner saker och ha korta anteckningar. Det blir så klart ännu svårare om man både har svårt att läsa ut vad som står och språkliga svårigheter. Och läsning är också en väldigt viktig motor i språkutveckling, så att ge alla elever en chans till en god läsförmåga är ... skulle jag säga är det första. Och det här arbetet kan ju börja

redan i förskolan med språklig medvetenhet och arbete med språk och högläsning på många olika sätt. Men fortsätter sen genom hela skolåren.

Den andra punkten är att arbeta explicit med språket, alltså att till exempel att jobba med ord och skolspråkets ord på många olika sätt. Visualisera, diskutera, prata om ords uppbyggnad, fundera kring ord, skriva ner definitioner, gå igenom svåra ord innan ett moment eller innan en genomgång, så att stötta ordförrådet och också stötta när man kommer lite högre upp förmågan att både muntligt och skriftligt uttrycka sig i olika typer av texter. Så till exempel att kunna berätta eller kunna förklara något eller beskriva något. Har man en språkstörning är det mycket svårare att själv snappa upp de här språkliga mönstren och då kan man behöva gå igenom, vad ska finnas med i en hel berättelse och träna på det.

MIA:

Jag vill haka på det där som du säger att man måste få träna på, för vi kräver ganska mycket av eleverna när de blir lite äldre, även från början, men när de blir lite äldre, att de ska kunna beskriva något muntligt eller göra en muntlig redovisning av någonting fast de har egentligen inte fått träna på det. Så det tänker jag att där behöver man haka i och hur kan man underlätta det, ja, men då kan man träna på till exempel att få berätta till bilder. Jag brukar jobba mycket med och också ge råd i att jobba mycket med fotografier för att börja i det man själv har deltagit i. För har man varit med om någonting så kan man oftast förklara lite

bättre. Och bygga på det som eleverna redan kan och har varit med om.

Och då är det också lättare, jag tänker det här med berättarstruktur som vi sen för över till en skrivstruktur. Vad hände först, vad gjorde vi sen, vem var det, vilka var det, var var det, när var det. Många såna här frågor som man kan komma in på, det är ganska mycket lättare att göra det om man har en serie med bilder eller fotografier ännu mer, för det är konkret. Och det här kan man göra med högstadieelever, det är inte ett dugg konstigt. Vi brukar säga det, man ska läsa en bok för att skapa sig egna bilder, inre bilder av vad som står. För barn och elever med språkstörning kan det vara precis tvärtom, man kanske behöver det andra för att få en förståelse. Vi kan använda diagram i många, många fler situationer än vad vi redan gör genom att beskriva olikheter och likheter. Tabeller, kan man göra i förskolan, bygg tabeller, diagram kan man bygga med lego. Hur många röda, hur många blåa, hur många bokstäver har du i ditt namn, hur många ljud finns det, hur många legobitar behöver vi då, det finns så mycket man kan göra från tidigt stadium hela vägen ända upp i skolan.

Och jag tänker som pedagog så är man ofta ganska uppfinningsrik och jag brukar säga när vi jobbar med elever som har språkstörning, då behöver vi göra samma saker eftersom det behövs så otroligt mycket repetition. Och det tar ju tid och då behöver man göra

det på ... Det är liksom samma saker man ska lära ut eller lära in men man måste ändå få variation i hur. Och jag tror att många pedagoger är ganska duktiga på det, uppfinningsrikedomen finns där att använda, men jag tänker också att glöm inte att använda dig själv, din egen mimik, ditt eget kroppsspråk, dramatisera, visa med dig själv, för det är levande och konkret. Så det är några former av visuellt stöd.

SARA: Finns det några risker med att förenkla språket?

ANNA EVA: Vi ska inte förenkla och urvattna språket i klassrummet, för att det riskerar också att ... Det gör både eleverna med språkstörning men också alla andra elever en otjänst. Alla måste få en chans att utveckla sitt språk. Skulle vi ta bort alla svåra ord eller alltid prata i jättekorta meningar, då kommer ingen elev utveckla sitt språk i klassrummet och inte heller klara av att möta de språkliga kraven utanför klassrummet. Så att vi ska stötta. Men ett tillfälle där man faktiskt kan förenkla är instruktioner. Instruktioner behöver inte vara jättelånga i massa olika led och krångligt formulerade, utan de kan vara korta i punktform med visuellt stöd på tavlan, så mycket stöd som möjligt så att alla vet vad de ska göra.

MIA: Precis. Är det någon gång man ska vara tydlig och förenkla så är det vid instruktioner. Jag brukar säga gör som ett recept, med eller utan bildstöd, men den här tydligheten, precis som du säger, för den behöver man hela livet. Man ska inte behöva lägga energi på

instruktioner, träna språket gör vi i andra sammanhang.

SARA: Det är så spännande att lyssna på er. Anna Eva, vad säger du om digitala verktyg för elever med språkstörning? Finns det någon forskning på det området?

ANNA EVA: Mycket av den assisterande teknik som finns tillgänglig i dag i skolor kanske främst är för elever som har dyslexi, alltså avkodnings- och stavningssvårigheter. Där är de vanligaste typerna av assisterande teknik till exempel talsyntes, stavningsprogram, inlästa böcker. Så att säga standardformerna, det är främst för att kompensera för om man har svårt med avkodning, så här behöver man hela tiden vara medveten om att om det är själva språket som är den största svårigheten så är det inte självklart att de här vanligaste typerna av assisterande teknik är det som kommer direkt hjälpa eleven. Så här blir det viktigt att utvärdera, ger det här effekt, är det här ... leder det till bättre texter, bättre läsförståelse, bättre ... Och hör med eleven själv, utvärdera och var medveten om olika typer av teknikers möjligheter och begränsningar så, tänker jag.

MIA: Tänker någonting som jag också skulle vilja lyfta i det här sammanhanget, det är att det finns ju elever som kan prata in text. Nu finns det ju ganska bra mottagare. Så att de pratar in och så har man en skriven text och så kan man hjälpas åt att redigera i den. Och likadant att man uppmuntrar eleven att

skriva sms och såna här saker så att man faktiskt använder skriftspråket. Men också att man faktiskt tänker till då som lärare, att vi stöttar så mycket vi kan så att det blir så rätt som möjligt så att det inte ... för där kan det också bli feltolkningar om man läser in någonting som man tänker att jo, men jag säger ju rätt och så blir det inte rätt liksom. Man behöver ju hela tiden checka av att det fungerar, men det kan vara ett sätt för en del elever att stötta upp skrivandet.

ANNA EVA:

Och jag tänker kanske framför allt att komma i gång med skrivandet. [hör inte 0:27:33] ganska ny svensk forskning som har kollat på det här just att tala in text och som just visar också på utmaningarna med det och hur mycket redigering det faktiskt behövs innan det blir en färdig text. Så här är det en medvetenhet i vad är syftet med verktyget, var vill vi komma. Men jag tror precis som du, Mia, det här är ju en fantastisk teknik och det är en möjlighet för elever som kanske också skriver väldigt, väldigt lite eller inte får ner någonting på papper att ändå börja närma sig skriftspråket, som kan vara ett lite positivt och roligt sätt också.

MIA:

Ja, därför att vi upplever nog att det är många som inte ens tänker på att det faktiskt skulle kunna fungera.

ANNA EVA:

Den tekniska utvecklingen just nu är ju snabbt i samhället i stort, så att jag tänker att det säkert kommer komma fler tekniska lösningar. Men man måste hela tiden ... Alltså, en app eller ett

datorprogram eller ens en dator är ju inte lösningen i sig, utan man ska också vara medveten om att för alla elever så behövs det ofta väldigt mycket stöd för att använda olika typer av assisterande teknik för att det ska leda framåt. Men vi säger ungefär hälften av de med språkstörning har också dyslexi, då behövs det ju stöd på båda fronterna, det vill säga det kan vara helt nödvändigt med olika typer av assisterande teknik för att inte den här mödosamma läsningen och stavningen ska ta precis all kraft. Men sen när man har kommit över det så ska man fortfarande vara medveten om att det också behöver stöd med språket. Återigen, det blir verkligen ingen quick fix med att ha kommit över den här första delen, men självklart behöver vi båda delarna. Och självklart behöver alla elever också öva sin läsning på olika sätt. Det finns ingen vinst i för en elev som kämpar jättemycket att träna läsning på biologiläxan eller öva läsförmågan på det när det både är kanske nya ord och begrepp och läsning. Och då kan den assisterande tekniken vara en pusselbit i att hjälpa inläring, tänker jag.

SARA: Mia, vill du tillägga något?

MIA: Jag tänker att det är viktigt med elevens egen röst, att hela tiden prata med eleven, vad tycker du funkar nu och ja, men som jag sa innan, det händer ju saker också hos eleven.

ANNA EVA: Det där är ju samarbetet med eleven så självklart och barnet, ungdomen, som behöver vara i förgrunden hela tiden. Alltså, vi kan lära oss jättemycket av vad

eleven själv tycker. Nu kan det bli en större utmaning att uttrycka vad man själv tycker om man har en språkstörning och här är också ett sånt tillfälle där man kan behöva visuellt stöd för att kunna ta reda på vad eleven tycker. Det finns elever med språkstörning som har skaffat sig en strategi där man till exempel säger ”jag vet inte” som svar på alla frågor för att inte behöva formulera sig, det tar för mycket tid. Sen tänker jag att det är vikt av samarbete också i läraryrket kring eleven och så klart med elevhälsoteamet. Och sen tänker jag också samarbete med föräldrar där ju elever med språkstörning eller både förskole... i förskoleåldern och hela vägen genom skolan är ofta väldigt trötta efter en hel dag, alltså mer trötta än sina kompisar efter en heldag i skolan, för det är så mycket språk och det är så mycket. Det tar väldigt mycket kraft och energi. Här behöver man ha ett samarbete och hålla lite koll.

SARA: Vad säger du, Mia, om Anna Evas tankar om samarbete?

MIA: Jag tänker elevhälsan har en jättestor roll. Specialpedagogen är delaktig i kartläggningen, delaktig i kontakter oftast med både lärare, med ledning så att det går att organisera, för man måste ju ge förutsättningarna på en skola för att det ska fungera, eller på en förskola. Vi vet att det tar mer tid att planera, genomföra och efterarbete för elever med språkstörning.

- ANNA EVA: Jag vill slå ett slag för lärar-, logopedssamarbete också, kanske specifikt kring elever i språklig sårbarhet så kompletterar våra kompetenser varandra väldigt väl.
- MIA: Nej, men jag håller med och jag tänker att det här att som logoped, att man inte bara får en utredning i skolan som ”varsågod”, utan att man faktiskt har den här kontakten så man får det där stödet av logopeden, just specifikt rekommendationerna, ”hur gör vi det då?” Jag har ju mycket kurser och jag har ganska många skollopeder som går våra kurser. Och det är jätteroligt för de har ju sitt perspektiv och det blir andra diskussioner när man får lyfta problematiken med det språkligt sårbara hela tiden. Så att vi lär otroligt mycket av varandra i de olika professionerna.
- SARA: Det börjar bli dags att runda av det här mycket spännande samtalet. Anna Eva, vad är det sista du vill skicka med lyssnarna?
- ANNA EVA: Man kan komma ganska långt med att bara försöka sätta sig in i och förstå det här men hur är det om jag är med i sammanhang där jag kanske inte förstår det mesta och där ganska mycket blir obegripligt eller där jag inte ... jag har ... jag hänger inte med så jag hinner uttrycka vad jag tänker, utan jag tystnar till exempel. Jag tror att vi kan själva gå till en situation där vi pratar vårt andra- eller tredjespråk kanske och komma på någon situation där vi kan försöka sätta oss in i hur det känns. För jag tror att bara den förståelsen och visa att man försöker förstå var det blir svårt, där kommer man ganska långt i att bygga en relation med

eleven också, och även om man inte alltid får till det varenda lektion i varenda situation, så om eleven, barnet vet att man är på elevens sida och att man har en förståelse så tänker jag att man kommer ganska långt.

SARA: Och Mia, vad vill du skicka med?

MIA: Jo, men jag håller helt med. Jag brukar ju jämföra med att sitta på en föreläsning och så tappar du två, tre ord som du inte hänger med på. Vad missar du då under en stund när den här föreläsaren fortsätter att berätta? Jo, du missar ganska mycket information och sen ska du haka på här borta någonstans. Så ser det ut hela tiden för våra barn och elever som har språkliga svårigheter, om vi har för klurigt och för mycket information hela tiden. Precis som du säger så tror jag att de flesta barn och elever, de är väldigt bekväma om man själv också visar sin egen sårbarhet. ”Nej, men det här är inte jag bra på”, jag brukar jämföra med att jag inte kan rita. Man har olika svårigheter men vi har också olika styrkor. Men jag vill verkligen slå ett slag för kompetensutveckling, att samarbeta, samplanera på skolorna så mycket man kan. Gärna jobba tematiskt, för då blir det sammanhang för alla elever.

SARA: Stort tack, Anna Eva Hallin och Mia Walther för att ni har medverkat i podden *Lika Värde* om språkstörning. Mer information om våra kurser och studiepaket om språkstörning finns på vår webbplats spsm.se. I nästa avsnitt pratar vi om språkstörning och flerspråkighet.

Och våra tidigare avsnitt finns där poddar finns. Tack för att du lyssnar.

SPEAKERRÖST: Tack för att du har lyssnat på SPSM:s podd *Lika Värde*. Fler avsnitt hittar du på spsm.se och där poddar finns.

Signatur